

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБҐРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

Риндіна А.В.

Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків

Науковий керівник – Баламут Г.С., к.е.н., ст. викладач

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Сучасне соціально-економічне становище України характеризується зниженням обсягів виробництва; збитковістю більшості стратегічно важливих підприємств; значною імпортною залежністю економіки від постачання енергоносіїв; високим рівнем тінізації економіки; зростанням соціальної апатії та напруженості в суспільстві. Відсутність концептуальних засад побудови та функціонування організаційно-економічного механізму підприємства, здатного ефективно протидіяти загрозам, використовувати наявний потенціал та в цілому підтримувати стан економічної безпеки, зумовлює необхідність та актуальність системного дослідження цієї проблеми, а також її окремих складових, таких як економічна безпека підприємства.

Існує безліч теоретичних підходів до обґрунтування суті поняття «економічна безпека підприємства», аналізуючи які доходимо висновку про те, що науковці, по-різному визначаючи функціональні компоненти економічної безпеки, нерідко вкладають у них однаковий зміст.

Розглянемо зміст та характеристику цих підходів відносно суті поняття «економічна безпека підприємства»:

- *теорія підприємництва*: поняття економічної безпеки підприємства не виокремлювалося, проте при наданні характеристики підприємця та підприємницької діяльності зазначалося, що безпека ідеї, майна підприємця є невід'ємною частиною підприємницької діяльності, що потребує захисту (засновники теорії – Р. Кантільйон, А. Сміт, Ж.-Б. Сей, Й. Шумпетер);

- *неокласична теорія*: основою безпеки діяльності підприємства вважалася можливість доступу суб'єкта підприємницької діяльності до економічних ресурсів (засновники теорії – К. Менгер, Бем-Баверк, Дж. Мід, Дж. Хікс, М. Фрідмен);

- *теорія стратегічного планування*: стратегічне планування розглядалося як важлива складова безпеки підприємства (засновник теорії – І. Ансофф);

- *безпека підприємства з позицій ризик-менеджменту*: економічна безпека підприємства ототожнювалася з типологізацією економічних ризиків його діяльності, оцінкою їх ймовірності та обґрунтуванням засобів нівелювання (засновник теоретичного підходу – Дж. Стігліц);

- *теорія виживання*: актуалізувалася проблема виживання (а отже й безпеки) суб'єкта господарювання, здатність самовиживання і розвитку в умовах виникнення зовнішньої і внутрішньої загрози, зокрема у перехідні періоди (засновник теорії – І. Чумарін);

- *підхід до посилення безпеки підприємницької діяльності в умовах ринкової трансформації економіки та становлення підприємницького сектора:* у складних економіко-правових умовах обґрунтовувалася доцільність посилення безпеки підприємницької діяльності як складової господарської діяльності підприємства (засновники теоретичного підходу – З. Варналій, В. Сенчагов, М. Єрмошенко, Л. Абалкін);

- *підхід забезпечення умов збереження комерційної таємниці та інших секретів підприємства:* пріоритетним напрямком у забезпеченні економічної безпеки підприємства вважався захист інформації (засновники теоретичного підходу – В. Барсуков, В. Белов, А. Полдянський, И. Василевський.);

- *усталений ресурсно-функціональний підхід (характерний для сучасної зарубіжної та вітчизняної літератури з проблем безпеки):* безпека підприємства визначається рівнем забезпеченості його функціональних складових (фінансової, кадрової, інформаційної, техніко-технологічної, екологічної, політико-правової, силової, продуктової та ін.) (засновники теоретичного підходу – С. Покропивний, В. Геєць, М. Кизим, О. Черняк);

- *підхід, який базується на захищеності від ризиків, ефективності функціонування, здатності до розвитку і взаємозв'язках безпеки, життєвого циклу функціонування підприємства:* економічна безпека підприємства характеризує протягом періоду його життєвого циклу (засновник теоретичного підходу – Васильців Т. Г.):

- виконання місії та досягнення цілей підприємства;
- доступ до ринків та ресурсів;
- належну фінансово-економічну ефективність діяльності;
- здатність до розвитку;
- захищеність від внутрішніх та зовнішніх загроз.

В сучасних дослідженнях поняття «економічна безпека підприємства» спостерігається тенденція до розгляду його більш ширше і науковці намагаються об'єднати як можна більше ключових позицій, тоді як у початкових підходах розглядалися лише декілька важливих аспектів економічної безпеки підприємства. Водночас, серед розглянутих трактувань відсутнє таке, що у повній мірі, всесторонньо та лаконічно характеризує суть досліджуваного поняття, отже, дане питання потребує подальшого вивчення. Узагальнюючи наявні погляди, можна запропонувати таке визначення: економічна безпека підприємства – це складна багатofакторна категорія, яка спрямована на забезпечення ефективного використання ресурсів суб'єкта господарювання та запобігання загрозам, забезпечення стійкості підприємства та захист його економічних та комерційних інтересів.